

26/05/2021

Populisme i nacionalisme en la "nova" dreta radical espanyola

La situació actual de successives crisis econòmiques, polítiques i sanitàries creen l'escenari perfecte per a l'emergència de noves opcions polítiques que polaritzen el debat de la ciutadania i que, a més, articulen una lògica populista amb una de nacionalista. Quins paral·lelismes, diferències, continuïtats i discontinuïtats existeixen entre elles? Des de la Teoria del Discurs de l'escola d'Essex i de la Psicologia Retòrica, investigadors del Departament de Ciència Política i de Dret Públic han elaborat una anàlisi del discurs centrada en el partit polític de Vox. Els resultats apunten a unes certes contradiccions a l'hora de catalogar-ho com a un partit populista.

iStock-Andrii Yalanskyi

Actualment, Espanya, com a bona part de les societats occidentals, està experimentat processos de polarització social i política. Recerques recents revelen que els ciutadans de diferents països veuen amb cada vegada més por i recel els partits polítics adversaris, els grups socials i les persones que s'identifiquen amb ells. Una de les múltiples causes que influeixen en aquest procés de polarització afectiva és la manera en què les elits polítiques emmarquen, construeixen i afronten les qüestions candents dins de la conjuntura actual, marcada per successives crisis econòmiques, polítiques i sanitàries. Aquesta conjuntura ha adobat el terreny

per al creixement decidit d'opcions polítiques populistes i nacionalistes.

El nacionalisme i el populisme estan en el punt de mira de les ciències socials per la seva tendència, segons alguns autors, a posar en escac el pluralisme polític, atès que es basen en la construcció discursiva d'un "poble" construït sobre la base d'un antagonisme amb un exterior constitutiu, els "altres" o el "no-poble". Malgrat aquest paral·lelisme, constitueixen dues fenòmens diferents i amb translacions discursives diferents. Encara que totes dues lògiques poden combinar-se, existeix una diferència fonamental, explicada per Benjamin De Cleen i Yannis Stavrakakis. El populisme és un discurs que gira al voltant de la noció de poble, i que és construït mitjançant un antagonisme vertical o a dalt-a baix entre l'establishment o bloc de poder i el poble (com els de baix, els oprimits).

Per contra, el nacionalisme és un discurs on l'eix central és la "nació", entesa com a comunitat limitada i sobirana associada a un cert espai i l'existència que es remunta a través del temps, que es construeix sobre la base d'una oposició dins-fora entre la nació i els seus grups externs. Per aprofundir en els paral·lelismes i discontinuïtats entre les lògiques discursives populistes i nacionalistes, es va elaborar una anàlisi discursiva del partit polític Vox, que ha estat catalogat per experts com un partit de la dreta radical populista. No obstant això, de l'anàlisi es desprèn que introduir-lo dins de la categoria populista podria implicar algunes contradiccions.

Vox genera discursivament un "nosaltres oprimit" enfront d'un bloc de poder, "els progress", que serien les elits culturals. Però aquestes es defineixen prenent com a punt nodal l'eix nacional. Per això, "els progress" són apel·lats en qualitat d'antipatriotes, secessionistes, no-centralistes, globalistes i en general, contraris a una identitat nacional espanyola exclusiva, monàrquica, catòlica i ultraconservadora. Això és, l'opressió prové de la impossibilitat de poder constituir completament l'anhelat ser nacional. A més, Vox es perfila com a una "eina al servei d'Espanya" sota la percepció que aquesta està greument amenaçada. Aquesta construcció sociopolítica es realitza mitjançant una producció de diferències traçades en un pla horitzontal, o dins-fora. El poble es posa al servei de la nació, constituint aquesta una essència natural, un llegat transmès per avantpassats l'ésser dels quals ha de ser conservat intacte. Tal concepció pètria, essencialista i no voluntarista de la nació planteja la pregunta de quins són els límits articuladoris entre nacionalisme i populisme.

L'article també analitza com es construeixen i signifiquen conceptes mobilitzadors com la igualtat i la llibertat. El significat d'aquests termes està estructurat, de manera clara, sobre la base de la seva relació amb el punt nodal "nació", que actua com a significant privilegiat dins del discurs del partit¹. És per això que, almenys actualment, existeixen dubtes raonables a l'hora de caracteritzar Vox com a un partit populista.

¹Per veure aquestes conclusions convenientment explicades i il·lustrades mitjançant fragments de text es recomana la lectura integral de l'article.

Daniel Balinhas

Universitat Autònoma de Barcelona.

Departament de Ciència Política i de Dret Públic.

Daniel.Balinhas@uab.cat

Referències

Balinhas, D. (2020). **Populismo y nacionalismo en la “nueva” derecha radical española. Pensamiento al margen.** *Revista Digital de Ideas Políticas*, 13, 69-88.
https://www.researchgate.net/publication/349991611_Populismo_y_nacionalismo_en_la_nueva_derecha_radical_espanola

[View low-bandwidth version](#)